

Małgorzata Trybus, Dorota Kamuda

KARA ARESZTU WOJSKOWEGO W POLSKIM PRAWIE KARNYM WOJSKOWYM XX WIEKU

1. Kara aresztu wojskowego w Kodeksie karnym z 1969 roku

Kodeks karny z 1969 r.¹ był pierwszym polskim aktem prawnym XX w., w którym doszło do integracji wojskowego i powszechnego prawa karnego. Włączenie przepisów prawa karnego wojskowego jako części wojskowej do Kodeksu karnego stanowiło na gruncie polskiego prawa karnego krok nowatorski. Ustawodawca w art. 289 § 1 tego Kodeksu przesądził, że przepisy części ogólnej i szczególnej miały zastosowanie nie tylko do osób cywilnych, ale także do żołnierzy, jeżeli część wojskowa nie zawierała postanowień odmiennych. Rozwiązania przyjęte w części wojskowej Kodeksu nie pokrywały się z tymi, jakie zawierał Kodeks karny Wojska Polskiego z 1944 r. Pomędzy owymi aktami występował szereg odmienności². Wśród nich wymienić można m.in. wprowadzenie w art. 293 kary zasadniczej aresztu wojskowego nieznaney k.k.WP, stąd też często uznawanej za nowy środek karny w polskim wojskowym prawie karnym³. Wprowadzając możliwość orzekania wobec żołnierzy lub osób powołanych do pełnienia służby wojskowej tej formy reakcji karnej na przestępstwo, projektodawcy kierowali się głównie tym, aby w ramach jej wykonywania kłaść nacisk na szczególny rodzaj oddziaływania wychowawczego właściwego dla Sił Zbrojnych. Ponadto, ze względu na warunki jej odbywania kara ta miała mniej „piętnować” skazanego niż kara pozbawienia wolności. Warto zaznaczyć, że

¹ Ustawa z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 13, poz. 94 ze zm.).

² Szerzej na ten temat: M. Czyżak, *Odrębność polskiego prawa karnego wojskowego wobec prawa karnego powszechnego*, Warszawa 2010, s. 62–64.

³ Za poprzedniczkę kary aresztu wojskowego wyróżnioną w Kodeksie karnym z 1969 r. K. Buchała uznawał przewidziany w art. 38 k.k.WP areszt domowy. Mógł być on orzeczony w stosunku do oficerów zamiast aresztu z pozostawieniem ich w dotychczasowej służbie. Zob. K. Buchała, *Prawo karne materialne*, Warszawa 1989, s. 478; K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1995, s. 365.

uregulowanie aresztu wojskowego w Kodeksie z 1969 r. nie odpowiadało kształtowi kary o tej samej nazwie występującej w kodeksach wojskowych okresu międzywojennego. Areszt wojskowy bardziej przypominał karę pozbawienia wolności. Ponadto, okres, na który mógł być orzeczony, znacznie przekraczał górną granicę aresztu wojskowego wyróżnianego w II Rzeczypospolitej⁴. Jak zostało zasygnalizowane, występujące podobieństwa pomiędzy tymi karami sprowadzały się w zasadzie do użycia dla ich oznaczenia jednakowej nazwy oraz stosowania szkolenia wojskowego na etapie ich wykonywania.

Podstawowym przepisem w Kodeksie karnym z 1969 r. poświęconym temu środkowi karnemu był art. 293. Co prawda w artykule tym areszt wojskowy został nazwany karą zasadniczą, jednak nie traktowano go jako odrębnej rodzajowo kary. Pomimo występowania w początkowym okresie obowiązywania Kodeksu kontrowersji dotyczących jego charakteru⁵ uznano go za swoistą odmianę kary pozbawienia wolności. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w sprawie orzekania kary aresztu wojskowego uchwalonych 13 grudnia 1973 r.⁶ Również przedstawiciele doktryny raczej podzielali stanowisko Sądu Najwyższego. W ich odczuciu o traktowaniu kary aresztu wojskowego jako odmiany pozbawienia wolności świadczył przede wszystkim § 4 art. 293, zgodnie z którym ilekroć przepisy Kodeksu posługiwały się terminem „kara pozbawienia wolności”, należało rozumieć przez to również karę aresztu wojskowego⁷. Nie można ponadto pominąć faktu, że kara ta nie występowała w sankcjach w części wojskowej. Mogło to także świadczyć o niesamodzielnym charakterze aresztu wojskowego, który pozostawał w swoistej zależności od kary pozbawienia wolności.

Karę aresztu wojskowego orzekano fakultatywnie, jeżeli przestępstwo zagrożone było karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą pięciu lat, a wymierzona kara nie byłaby surowsza niż dwa lata pozbawienia wolności (art. 293 § 1). Karę tę wymierzano w miesiącach i latach, na okres od trzech miesięcy do lat dwóch. Znaleźć mogła ona zatem zastosowanie do sprawców przestępstw nieod-

---

⁴ Uwagi na temat kary aresztu wojskowego wyróżnianej w wojskowych przepisach karnych w II Rzeczypospolitej zawarte zostały w I części opracowania.

⁵ Zob. m.in. wyrok SN z 27 lutego 1970 r. (Rw 124/70), w którym areszt wojskowy został uznany za szczególny rodzaj kary zawierającej elementy kary pozbawienia wolności i ustawowo z nią zrównanej. OSPiKA nr 9/71, poz. 156. Również I. Andrejew traktował areszt wojskowy jako drugą karę obok kary polegającej na pozbawieniu wolności. I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1973, s. 430. W latach 90. XX w. podobnie wypowiadał się M. Cieślak. Zob. M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994, s. 438.

⁶ Uchwała SN IW z 13 grudnia 1973 r., U11/70, OSNKW 1974, nr 2, poz. 21. Zob. też wyrok SN z 6 marca 1970 r., Rw 151/70, Lex nr 21304.

⁷ Zob. J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1987, s. 503.

znaczących się znacznym stopniem społecznego niebezpieczeństwa⁸. Ponadto, sąd, uznając, że kara aresztu wojskowego w razie jej orzeczenia nie przekraczałaby sześciu miesięcy, mógł w stosunku do oficera, chorążego, jak również każdego żołnierza służby zawodowej, okresowej lub nadterminowej orzec karę ograniczenia wolności (art. 294 § 1).

Katalog przestępstw wojskowych, za które kara ta mogła być wymierzona, obejmował czyny opisane w 20 artykułach. Taka możliwość występowała m.in. w przypadku popełnienia przestępstwa: samowolnego oddalenia (art. 303), niewykonania rozkazu (art. 343), zmuszania przełożonego (art. 312), naruszenia nietykalności cielesnej podwładnego lub młodszego stopniem (art. 321), nieostrożnego obchodzenia się z bronią (art. 322), samowolnego użycia statku (art. 330). Podkreślić dodatkowo należy, że w tej grupie znalazły się przestępstwa ścigane na wniosek dowódcy jednostki lub pokrzywdzonego (w przypadku przestępstwa znieważenia przełożonego – art. 315). Możliwe było również orzekanie tej kary wobec żołnierzy będących sprawcami przestępstw pospolitych. Areszt wojskowy mógł być w takich przypadkach wymierzany przede wszystkim, jeżeli do popełnienia przestępstwa doszło w warunkach wojskowych.

Sąd Najwyższy, zajmując we wskazanych wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w sprawie orzekania kary aresztu wojskowego stanowisko, że kara aresztu wojskowego jest swoistą odmianą kary pozbawienia wolności, przyjął, że do kary aresztu wojskowego mają w szczególności pełne zastosowanie przepisy Kodeksu karnego dotyczące: orzekania grzywny (art. 36 § 2), powrotu do przestępstwa (art. 60 § 1, 2 i art. 61), warunkowego zawieszenie wykonania kary (rozdział X), warunkowego przedterminowego zwolnienia (rozdział XII), przedawnienia wykonania kary (art. 107 pkt 2), zatarcia skazania (art. 111 i 302) oraz odroczenia wykonania kary do czasu ukończenia służby (art. 301)⁹. Również przy stosowaniu nadzwyczajnego złagodzenia kary dopuścił możliwość wymierzenia sprawcy kary aresztu wojskowego do sześciu miesięcy na podstawie art. 57 § 3 k.k. Nie została także wyłącza możliwości orzekania aresztu wojskowego jako kary zastępczej na wypadek nieuiszczenia w terminie grzywny przekraczającej 1000 zł (art. 37 § 1 k.k.), jednakże tylko wtedy, gdy grzywnę orzeczono obok kary aresztu wojskowego.

Nie stwierdzono też w wytycznych ustawowych przeszkód do orzekania kary łącznej aresztu wojskowego, jeżeli karami jednostkowymi były pozbawienie wolności i areszt wojskowy. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego areszt wojskowy jako kara łączna mógł być wymierzony, gdy jednocześnie zachodziły następujące warunki: ustawa dopuszczała orzeczenie kary aresztu wojskowego

---

⁸ Por. *Uzasadnienie projektu kodeksu karnego; Projekt kodeksu karnego oraz przepisów wprowadzających kodeks karny*, Warszawa 1968, s. 167.

⁹ Uchwała SN IW z 13 grudnia 1973 r., U11/70, OSNKW 1974, nr 2, poz. 21.

za każde ze zbiegających się przestępstw (art. 293 § 1 k.k.), spośród kar jednostkowych areszt wojskowy orzeczony został w większym rozmiarze niż pozbawienie wolności, przy czym kara łączna nie przekraczała dwóch lat (art. 293 § 2 k.k.). Zasady te należało stosować również w razie orzekania kary w wyroku łącznym. Przyjmowano jednak, że sąd powinien zawsze rozważyć, czy w ogóle celowe będzie jednoczesne orzekanie za zbiegające się przestępstwa kar jednostkowych pozbawienia wolności i aresztu wojskowego. Zagadnienie orzekania kary łącznej w przypadku, gdy za zbiegające się przestępstwa orzeczono pozbawienie wolności i areszt wojskowy, nie było jednolicie ujmowane przez przedstawicieli doktryny. Ze stanowiskiem Sądu Najwyższego pokrywał się pogląd wyrażony w komentarzu do Kodeksu karnego I. Andrejewa, W. Świdry oraz W. Woltera¹⁰. Podzielił go również A. Kaszycki¹¹. Z kolei J. Bafia, K. Mioduński, M. Siewierski początkowo opowiadali się za orzekaniem kary łącznej pozbawienia wolności¹².

Osobami, wobec których kara aresztu wojskowego mogła być orzekana w świetle § 1 art. 293, byli żołnierze, tj. osoby pełniące czynną służbę wojskową (art. 289 § 2), oraz osoby powołane do pełnienia służby wojskowej. Swego rodzaju uszczegółowienia zapisu ustawowego w tym zakresie dokonał Sąd Najwyższy w wytycznych, wykluczając, a w pewnych wypadkach ograniczając możliwość orzeczenia tej kary wobec niektórych kategorii sprawców. Wyłączeniem objęci zostali sprawcy czynów popełnionych w warunkach określonych w art. 60 § 1 i 2 k.k. ze względu na ich niepoprawność i związaną z tym niepodatność na oddziaływanie tej kary. Ponadto, przyjęto, że kara aresztu wojskowego nie powinna być też orzekana w stosunku do osób, które uznane zostały za trwale lub czasowo niezdolne do pełnienia czynnej służby wojskowej. Ograniczenie to wynikało z niemożności realizacji celów, jakie stawiano przed tą karą, zwłaszcza w zakresie szkolenia wojskowego. Przewidziano także wyłączenie stosowania tej kary wobec osób, które odmówiły pełnienia czynnej służby wojskowej lub obowiązków z niej wynikających, np. powołując się na swoje wyznanie. Jako decydującą przesłankę w tym wypadku wskazywano brak perspektyw, by wobec tych osób mogły być realizowane cele, jakie stoją przed karą aresztu wojskowego. Również uprzednią karalność (art. 52) uznano za czynnik eliminujący możliwość wymierzenia aresztu wojskowego z wyjątkiem wypadków, kiedy uprzednia karalność sprawcy nie dotyczyła czynu o znacznym stopniu społecznego niebezpieczeństwa, a przy tym sprawca ten nie wykazywał objawów zdemoralizowa-

¹⁰ I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973, s. 869.

¹¹ Zob. A. Kaszycki, *Kara aresztu wojskowego w świetle wytycznych wymiaru sprawiedliwości*, WPP 1974, nr 3, s. 328.

¹² Zob. J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1971, s. 662. W późniejszych wydaniach komentarza stanowisko autorów dotyczące tej kwestii pokrywa się z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym we wskazanych wytycznych. Zob. *ibidem*, s. 504.

nia. Odnosiło się to przede wszystkim do tych sprawców, którzy uprzednio skazani zostali na karę łagodniejszą niż pozbawienie wolności (ograniczenie wolności lub grzywna), na karę z warunkowym zawieszeniem jej wykonania (art. 73 § 1 k.k.) albo za występki popełnione z winy nieumyślnej. Sprawcy przestępstw o charakterze chuligańskim (art. 59 § 1 k.k.) także znaleźli się w grupie tych, wobec których kara aresztu wojskowego nie powinna być wymierzana. Przemawiać za tym miał przede wszystkim zwiększony stopień społecznego niebezpieczeństwa tych czynów. Jednak ze względu na szczególne okoliczności sprawy, gdy sprawca nie wykazywał cech zdemoralizowania, sąd mógł wymierzyć tę karę¹³.

Kara aresztu wojskowego mogła być orzeczona tylko wobec sprawcy czynu zabronionego będącego żołnierzem lub osobą powołaną do pełnienia służby wojskowej w chwili orzekania. Za chwilę orzekania uznawano czas wydania pierwszego wyroku w sprawie¹⁴. Stanowisko to przesądziło o niemożności orzeczenia kary aresztu wojskowego w stosunku do sprawcy, który wprowadził popełnił przestępstwo jako żołnierz, lecz w chwili orzekania przestał nim być. Natomiast wobec sprawcy, który dopuszczając się przestępstwa, nie odpowiadał kryteriom określonym w art. 293 § 1 k.k., a w chwili orzekania wymagania te spełniał, kara ta mogła być orzeczona¹⁵.

Zgodnie ze stanowiskiem ówczesnej judykatury przy wymierzaniu kary za przestępstwo ściśle wojskowe, godzące wprost lub choćby pośrednio w zasady dyscypliny i porządku wojskowego, jeżeli sprawca nie wykazywał objawów szczególnego zdemoralizowania, a wymagania określone w art. 293 § 1 k.k. nie stały na przeszkodzie, sąd powinien zawsze rozważyć, czy zamiast przewidzianej konkretnym przepisem kary pozbawienia wolności nie należy orzec kary aresztu wojskowego, której jednym z ustawowych celów jest wdrożenie sprawcy do przestrzegania reguł życia wojskowego (art. 293 § 3 k.k.)¹⁶. Wykonywanie aresztu wojskowego w warunkach nawiązujących do rygoru życia wojskowego stanowiło główny element decydujący o stosowaniu w praktyce wymiaru sprawiedliwości tej formy reakcji karnej przede wszystkim wobec żołnierzy powołanych do pełnienia zasadniczej służby wojskowej. Z reguły byli to ludzie młodzi, tak więc wychowawcze oddziaływanie poprzez stosowanie dyscypliny wojskowej oraz elementów szkolenia wojskowego w trakcie pozbawienia wolności niewątpliwie przynosiło pozytywne efekty w zakresie nauczania poszanowania

¹³ Uchwała SN IW z 13 grudnia 1973 r., U11/70, OSNKW 1974, nr 2, poz. 21. Zob. też wyrok SN z 6 marca 1970 r., Rw 151/70, Lex nr 21304

¹⁴ Zob. Uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej z 24 marca 1972 r., VI KZP 47/70, OSNKW 1972, nr 5, poz. 76.

¹⁵ Uchwała SN IW z 13 grudnia 1973 r., U11/70, OSNKW 1974, nr 2, poz. 21. Zob. też wyrok SN z 6 marca 1970 r., Rw 151/70, Lex nr 21304

¹⁶ Wyrok SN z 25 września 1972 r., OSNKW 1973, nr 12, poz. 201.

obowiązujących zasad życia wojskowego¹⁷. Za słuszną należało tym samym uznać poczynioną przez Sąd Najwyższy uwagę, iż szkolenie wojskowe i odbywanie kary według zasad zbliżonych do reżimu wojskowego nie ma charakteru dolegliwości, lecz ma zapewnić takie warunki resocjalizacji skazanego, które zapobiegają usunięciu go spod działania rygorów życia wojskowego oraz zapewniają osiągnięcie celów kary¹⁸.

Zasady odbywania kary aresztu wojskowego zostały określone w zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 25 czerwca 1970 r.¹⁹ Przyjęto w nim m.in., iż skazani zostają rozmieszczeni w odrębnych pomieszczeniach w zależności od stopnia wojskowego. Oddzielnie przebywali oficerowie i chorążowie, następnie podoficerowie zawodowi, nadterminowi i okresowej służby wojskowej. Trzecią grupę stanowili pozostali skazani (§ 2.1 zarządzenia). Ponadto, odbywający tę karę obowiązani byli do noszenia umundurowania wojskowego pozbawionego godła państwowego oraz oznak stopni wojskowych i rodzaju wojsk (§ 2.3 zarządzenia). Szkolenie wojskowe zgodnie z założeniami miało zmierzać do resocjalizacji skazanych poprzez wzmoczenie poczucia dyscypliny wojskowej i społecznej, utrwalania nabytej wiedzy wojskowej, jak również do utrzymania sprawności fizycznej (§ 3.1 zarządzenia). Niektóre grupy skazanych, zwłaszcza oficerowie i chorążowie mogli być zobowiązani do samokształcenia (§ 3.2. zarządzenia).

Jeszcze pod rządami Kodeksu karnego Wojska Polskiego skazani żołnierze, którzy odbywali karę pozbawienia wolności w Ośrodku Pracy Więźniów w Stargardzie Szczecińskim, od 1959 r. poddawani byli szkoleniu wojskowemu. Praktyka ta przynosiła pozytywne rezultaty²⁰. Na gruncie Kodeksu z 1969 r. obowiązek szkolenia wojskowego wobec skazanych na karę aresztu wojskowego wynikał wprost z ustawy (§ 3 art. 293). Od momentu wejścia w życie tego Kodeksu, po okresie dwuletnich doświadczeń dotyczących wykonywania tej kary, zaobserwowano potrzebę odizolowania skazanych żołnierzy od innych osadzonych²¹, ich wspólne przebywanie wpływało bowiem negatywnie na wojskowych, u których zwiększał się poziom demoralizacji. Pod wpływem tych wniosków podjęto

---

¹⁷ Efektywność resocjalizacyjną kary aresztu wojskowego przedstawia M. Szadkowski, *Z problematyki badań nad karą aresztu wojskowego*, WPP 1976, nr 3, s. 270 i n. Pozytywne efekty pracy wychowawczej w przypadku skazanych na tę karę prezentuje również R. Walczak, B. Wegnerowski, *Areszt wojskowy – rzeczywistość a oczekiwania*, WPP 1991, nr 1.

¹⁸ Wyrok SN z 27 lutego 1970 r., Rw 124/70, OSNKW 1970, nr 6, poz. 62.

¹⁹ Dz.Urz.M.S. z 1970 r., nr 6, poz. 23.

²⁰ Szerzej na ten temat zob. M. Szadkowski, *op. cit.*

²¹ Do takich wniosków doszli uczestnicy zorganizowanego przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Szczecinie 27–28 czerwca 1972 r. sympozjum na temat „Kara aresztu wojskowego i jej wykonywanie” (<http://www.sw.gov.pl/pl/okregowy-inspektorat-sluzby-wiezionej-szczecin/zaklad-karny-nowogard/oddzial-zewnetrzny-ploty/>).

decyzję o adaptacji obiektu koszarowego po Jednostce Wojskowej Obrony Terytorialnej Kraju w Płotach do warunków więziennych. Już w grudniu 1972 r. przetransportowano do nowo utworzonego więzienia grupę skazanych. W początkowym okresie organizacyjnym zakład ten był filią jednostki nowogardzkiej. 27 lutego 1973 r. powołano samodzielną jednostkę – Zakład Karny w Płotach, który był przeznaczony dla skazanych mężczyzn (bez względu na ich grupę klasyfikacyjną) odbywających karę aresztu wojskowego. Specyfiką tej jednostki było występowanie w niej obok funkcjonariuszy Służby Więziennej żołnierzy zawodowych realizujących cele związane z resocjalizacją. Kadra zawodowa realizowała ponadto zadania obejmujące bieżące szkolenie wojskowe osadzonych żołnierzy. Przełożony żołnierzy zawodowych miał status zastępcy dyrektora Zakładu²². Jednostka penitencjarna w Płotach utraciła samodzielny charakter na mocy zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2001 r., stając się Oddziałem Zewnętrznym podległym Zakładowi Karnemu w Nowogardzie²³, w którym utworzono oddział zakładu karnego typu półotwartego dla odbywających karę aresztu wojskowego²⁴. Przeprowadzone przez R. Walczaka i B. Wegnerowskiego badania skazanych odbywających karę aresztu wojskowego w latach 1985–1989 jednoznacznie wskazywały, że stosowanie elementów szkolenia wojskowego oraz izolacja od przestępców pospolitych odgrywają szczególną rolę w procesie resocjalizacji żołnierzy, którzy weszli w konflikt z prawem. Przykładowo u osadzonej w 1989 r. w Zakładzie Karnym w Płotach grupy 30 żołnierzy skazanych na karę pozbawienia wolności (przebywających wcześniej w innych jednostkach penitencjarnych) zaobserwowano wyraźną zmianę postaw. Przejawiało się to przede wszystkim w poprawie zachowania, nie ekspozowaniu podkultury więziennej, a wręcz zerwaniu z nią. Obserwowano również prezentowane uczucie ulgi wynikające z wyzbycia się nieformalnej działalności grypsterskiej²⁵. Powyższe wyniki badań potwierdzają, że wprowadzenie ustawowego obowiązku stosowania szkolenia wojskowego, pracy i nauki w trakcie wykonywania kary aresztu wojskowego było rozwiązaniem trafnym. Przyjęty proces reedukacyjny stosowany wobec żołnierzy nie tylko pozwalał na utrzymanie wypracowanych w trakcie służby wojskowej prawidłowych postaw właściwych dla żołnierzy, ale także umożliwiał ich doskonalenie i rozwijanie.

W okresie, kiedy toczyły się prace nad projektem Kodeksu karnego z 1997 r., prowadzone dyskusje dotyczyły również katalogu kar orzekanych wobec żołnie-

---

²² <http://www.sw.gov.pl/pl/okregowy-inspektorat-sluzby-wieziennej-szczecin/zaklad-karny-nowogard/oddzial-zewnetrzny-ploty/>.

²³ Dz.Urz.M.S. z 2001 r., nr 2, poz. 13.

²⁴ Wcześniej był tam oddział zakładu karnego typu otwartego dla odbywających karę aresztu wojskowego utworzony zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 15 października 1998 r. (Dz.Urz.M.S. z 1998 r., nr 4, poz. 18).

²⁵ R. Walczak, B. Wegnerowski, *op. cit.*, s. 110–111.

rzy, w tym aresztu wojskowego. W ramach prezentowanych opinii uwzględniających prawie dwudziestoletnie doświadczenie w zakresie stosowania kary aresztu wojskowego generalnie karę tę oceniano pozytywnie, zwłaszcza występujący obligatoryjnie na etapie jej wykonywania obowiązek szkolenia wojskowego. Jak podkreślał w 1989 r. W. Kubala, kara ta zdała egzamin²⁶. Tym samym jej utrzymanie w Kodeksie karnym aktualnie obowiązującym było jak najbardziej uzasadnione.

2. Kara aresztu wojskowego w Kodeksie karnym z 1997 roku

Uregulowanie kary aresztu wojskowego w Kodeksie karnym z 1997 r.²⁷ nie pokrywa się w pełni z przyjętym w poprzedniej kodyfikacji karnej. Jak wskazano w uzasadnieniu rządowego projektu aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego, przewidziano w nim znaczne rozszerzenie zakresu orzekania tej kary²⁸. Ponadto, jak zostało zasygnalizowane, na gruncie Kodeksu z 1969 r. pod wpływem głosów judykatury karę aresztu wojskowego traktowano jako szczególną odmianę kary pozbawienia wolności. Obecnie dominuje pogląd, w świetle którego areszt wojskowy jest uważany za odrębną rodzajowo karę²⁹. Stanowisko to jest jak najbardziej słuszne, znajduje bowiem potwierdzenie w przepisach poświęconych tej karze. Zgodzić się chociażby należy, że brzmienie § 1 art. 322 k.k. wskazuje na dodanie aresztu wojskowego do katalogu kar wymienionych w art. 32 k.k. Co prawda kara ta podobnie jak trzy inne rodzaje kar, tj. pozbawienie wolności, 25 lat pozbawienia wolności oraz dożywotnie pozbawienie wolności, wiąże się z ograniczeniem dobra, jakim jest wolność skazanego, jednak mimo to nie należy traktować jej jako modyfikacji kary pozbawienia wolności, tym bardziej że dwie pozostałe ze wskazanych w takiej zależności nie pozostają³⁰. Nie bez znaczenia dla przyjęcia powyższego poglądu jest również wprowadzenie aresztu wojskowego do ustawowych zagrożeń w przepisach części wojskowej, gdzie występuje nie tylko w sankcjach złożonych alternatywnych obok kary grzywny i ograniczenia wolności (np. art. 362 § 1 k.k.), ale także z karą pozbawienia wolności (np. art. 358 § 1 k.k., art. 360 § 1 k.k.). Jest to ele-

²⁶ W. Kubala, *Problematyka przepisów ogólnych dotyczących żołnierzy*, WPP 1989, nr 4, s. 473.

²⁷ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.).

²⁸ *Uzasadnienie rządowego projektu kodeksu karnego* [w:] *Nowe kodeksy karne – 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1997, s. 217.

²⁹ Zob. W. Marcinkowski, *Kodeks karny, część wojskowa. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 82; S. Hoc, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2010, s. 1328; J. Majewski [w:] *Komentarz do kodeksu karnego*, t. III, red. A. Zoll, Kraków 1999, s. 614; R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007, s. 556.

³⁰ Por. J. Majewski, *op. cit.*, s. 614.

ment, który obok obniżenia ustawowych zagrożeń decyduje o wspomnianym już rozszerzeniu zakresu orzekania tej kary. Tak jak pod rządami poprzedniego Kodeksu, tak i obecnie nakazany przez ustawodawcę obowiązek odbywania aresztu wojskowego w specjalnie przeznaczonym do tego zakładzie karnym oraz objęcie skazanych na tę karę szkoleniem wojskowym (art. 322 § 3 k.k.) są właściwe wyłącznie dla tej kary, co także stanowi swego rodzaju jej wyróżnik. O jej odmiennym charakterze przesądza ponadto zawarty w § 1 art. 322 k.k. zapis o odpowiednim stosowaniu do kary aresztu wojskowego przepisów o karze pozbawienia wolności³¹. Również Kodeks karny wykonawczy³² nie pozostawia wątpliwości co do odrębnego charakteru aresztu wojskowego. Świadczy o tym m.in. tytuł rozdziału XVIII, gdzie ustawodawca wymienił obok pozbawienia wolności areszt wojskowy, używając oddzielnie zarówno w pierwszym, jak i drugim przypadku nazwy „kara”.

Jak wynika z art. 322 § 2 k.k., kara aresztu wojskowego trwa najkrócej miesiąc, najdłużej dwa lata, wymierza się ją w miesiącach i latach. Zakreślone w tym przepisie granice tej kary nie odpowiadają przyjmowanym w Kodeksie z 1969 r. Jeszcze na etapie prac kodyfikacyjnych pojawiały się głosy krytykujące obniżenie dolnej granicy aresztu wojskowego z trzech do jednego miesiąca. Uzasadniano to postrzeganiem krótkoterminowego pozbawienia wolności jako kary wyjątkowo szkodliwej, nieodgrywającej pozytywnej roli w procesie resocjalizacji skazanych. Jako argument przeciwko obniżeniu dolnej granicy wskazywano również okoliczność, że kara aresztu wojskowego w tym wymiarze prawie nigdy nie będzie wykonywana. Przesądzać miał o tym okres pobytu w areszcie śledczym, który w praktyce do chwili przetransportowania do Zakładu Karnego w Płotach wynosił średnio trzy miesiące³³. Katalog przestępstw zagrożonych karą aresztu wojskowego jest szeroki. Praktycznie we wszystkich artykułach określających poszczególne typy czynów zabronionych w części wojskowej w ramach ustawowych zagrożeń odnajdziemy tę karę. Nie pojawia się w obrębie dwóch artykułów, tj. w art. 363 k.k. określającym przestępstwo samowolnego rozporządzenia przedmiotem wyposażenia oraz w art. 352 k.k. określającym przestępstwo znęcania się nad podwładnym (§ 1) i typy kwalifikowane tego przestępstwa (§ 2 i 3).

Bez wątpienia zawarta w § 1 art. 322 k.k. zasada dotycząca stosowania odpowiednio przepisów o karze pozbawienia wolności do kary aresztu wojskowego przesądza, iż do kary aresztu wojskowego znajdzie zastosowanie m.in. szereg przepisów części ogólnej Kodeksu karnego, w szczególności dotyczących instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary (art. 69 k.k. i n.), warunkowego

---

³¹ Por. *ibidem*; M. Melezini, *Kara aresztu wojskowego* [w:] *System prawa karnego*, t. VI: *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2010, s. 354.

³² Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. nr 90, poz. 557 ze zm.).

³³ R. Walczak, B. Wegnerowski, *op. cit.*, s. 112.

przedterminowego zwolnienia (art. 77 k.k. i n.) czy też kary łącznej (art. 85 k.k.). Również nie można pominąć przepisów dotyczących kary pozbawienia wolności, a zawartych w innych aktach prawnych, które także mogą być odpowiednio stosowane. Wskazać tutaj można chociażby art. 46 § 1 k.k.w. zezwalający na orzeczenie zastępczej kary pozbawienia wolności w miejsce grzywny³⁴.

Areszt wojskowy jest karą stosowaną wobec żołnierzy (§ 1 art. 322). Sprawca musi być żołnierzem, czyli osobą pełniącą czynną służbę wojskową (art. 115 § 17 k.k.) w chwili orzekania. Jak wynika z art. 59 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej³⁵, żołnierzami w czynnej służbie wojskowej są osoby, które odbywają lub pełnią następujące jej rodzaje: zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe, służbę przygotowawczą, okresową służbę wojskową, służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny. Z kolei zgodnie z art. 3 ust. 1 oraz art. 124 ustawy z 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych³⁶ czynną służbę wojskową jako służbę stałą albo służbę kontraktową pełnią także żołnierze zawodowi oraz jako służbę kandydacką – kandydaci na żołnierzy zawodowych. Należy zaznaczyć, że Kodeks karny nie wprowadza (podobnie jak jego poprzednik) żadnych wyłączeń ani ograniczeń odnośnie do orzekania kary aresztu wojskowego wobec osób pełniących czynną służbę wojskową. W doktrynie można jednak odnotować poglądy nawiązujące do przedstawionego we wcześniejszych rozważaniach stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej w sprawie orzekania kary aresztu wojskowego uchwalonych 13 grudnia 1973 r. w zakresie dotyczącym tej kwestii (teza III)³⁷.

Nie uległa zmianie przyjęta w Kodeksie z 1969 r. zasada odbywania aresztu wojskowego w przeznaczonym do tego zakładzie karnym (art. 322 § 3). Zakład karny dla odbywających karę aresztu wojskowego wyodrębniono w art. 69 pkt 4 k.k.w. (wskazującym rodzaje zakładów karnych), co przesądza o odbywaniu w nim tej kary przez wszystkie osoby na nią skazane, w tym młodocianych i recydywistów³⁸. Obecnie zakładem karnym, w którym osadza się skazanych na areszt wojskowy, co już zostało zasygnalizowane, jest jednostka penitencjarna w Płotach. Jednak w art. 322 § 3 aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego

³⁴ Por. M. Melezini, *op. cit.*, s. 354.

³⁵ Dz.U. z 2012 r., poz. 461 ze zm.

³⁶ Dz.U. z 2010 r., nr 90, poz. 593 ze zm.

³⁷ Zob. J. Majewski [w:] *Komentarz do kodeksu karnego*, t. III, *op. cit.*, s. 617. Autor nie podzielił poglądu Sądu Najwyższego odnośnie do wyłączenia orzekania aresztu wojskowego wobec sprawców czynów popełnianych w warunkach recydywy specjalnej oraz sprawców przestępstw o charakterze chuligańskim.

³⁸ Por. K. Potulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 937.

pominięto wymieniane w art. 293 § 3 poprzedniego Kodeksu obowiązki skazanego na karę aresztu wojskowego w postaci nauki i pracy oraz przestrzegania porządku w zakładzie. Takie postąpienie ustawodawcy nie wydaje się być błędne, biorąc pod uwagę, że utrzymano środek oddziaływania penitencjarnego względem odbywających karę aresztu wojskowego w postaci obowiązkowego szkolenia wojskowego, które bez wątpienia jest formą nauki i wpływa na rozwój osób w nim uczestniczących. Potwierdza to chociażby § 1 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary aresztu wojskowego, zgodnie z którym skazanych obowiązują zasady żołnierskiego zachowania się dotyczące oddawania honorów, wzajemnego zwracania się do siebie, składania meldunków i służbowego przedstawiania się oraz przepisy musztry indywidualnej i zespołowej określone w regulaminach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁹. Skazani odbywają karę w umundurowaniu wojskowym pozbawionym oznak i odznak wojskowych. Ponadto, szkolenie wojskowe skazanych na karę aresztu wojskowego, jak przyjął ustawodawca, ma na celu utrwalenie nabytej wiedzy wojskowej, utrzymanie sprawności fizycznej i psychicznej, a także wzmoczenie dyscypliny (art. 231 k.k.w.). Programy szkolenia wojskowego dla skazanych ustalają organy wojskowe wyznaczone przez Ministra Obrony Narodowej w porozumieniu z Dyrektorem Generalnym Służby Więziennej, które jednocześnie sprawują nadzór nad ich realizacją⁴⁰. W świetle art. 94 k.k.w. skazany na karę aresztu wojskowego odbywa karę w zakładzie karnym typu otwartego, chyba że szczególne względy przemawiają za potrzebą osadzenia skazanego w zakładzie karnym innego typu. Natomiast jak wynika ze wspomnianego już zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2001 r. w sprawie utworzenia w Oddziale Zewnętrznym w Płotach podległym Zakładowi Karnemu w Nowogardzie oddziału zakładu karnego dla odbywających karę aresztu wojskowego⁴¹, oddział ten ma charakter zakładu karnego typu półotwartego. Zatem występuje tutaj sprzeczność pomiędzy przepisem ustawy (art. 94) – Kodeks karny wykonawczy a zarządzeniem wydanym na podstawie art. 72 § 3 i 5 tejże ustawy⁴². Co prawda art. 94 zezwala na osadzenie skazanego na tę karę w zakładzie karnym innego typu niż

---

³⁹ Dz.U. nr 152, poz. 1498 ze zm.

⁴⁰ Paragraf 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary aresztu wojskowego (Dz.U. nr 152, poz. 1498 ze zm.).

⁴¹ Dz.Urz.M.S. z 2001 r., nr 2, poz. 13.

⁴² Na tę sprzeczność uwagę zwracają również T. Kalisz, D. Kowalczyk, *Wybrane problemy związane z wykonywaniem kary aresztu wojskowego* [w:] *Postępowanie z wybranymi grupami skazanych w polskim systemie penitencjarnym – aspekty prawne*, red. A. Kwieciński, Warszawa 2013, s. 94.

otwarty, ale mają za tym przemawiać względy dotyczące indywidualnego skazanego, co oznacza, że zmiana ta powinna być dopuszczalna tylko i wyłącznie w ustalonych jednostkowych przypadkach.

Nawiązując do rozwiązań wcześniejszych, aktualnie obowiązujący Kodeks karny zezwala na orzeczenie kary aresztu wojskowego zamiast kary pozbawienia wolności przy spełnieniu warunków określonych w art. 329. Jest to możliwe, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą pięciu lat, a wymierzona za nie kara nie byłaby surowsza niż dwa lata. Zatem orzeczenie zamienną karą aresztu wojskowego jest dopuszczalne w odniesieniu do wszystkich przestępstw, za popełnienie których w ramach ustawowego zagrożenia przewidziana została kara pozbawienia wolności nieprzekraczająca pięciu lat, niezależnie od tego, gdzie ustawodawca umieścił przepis określający dane przestępstwo (część szczególna, część wojskowa, ustawa szczególna)⁴³. Natomiast jeżeli w sankcji za dane przestępstwo jest przewidziana kara aresztu wojskowego, to nie zachodzi możliwość orzeczenia w stosunku do żołnierza kary aresztu wojskowego na podstawie art. 329 k.k.⁴⁴

Na podstawie art. 330 k.k. w stosunku do żołnierza można orzec zamiast kary aresztu wojskowego karę ograniczenia wolności, jeżeli sąd za dane przestępstwo orzekłby tę karę w wymiarze nieprzekraczającym roku. Jak zaznacza R. Giętkowski, rozwiązanie to odnosi się zarówno do sytuacji, gdy kara aresztu wojskowego jest przewidziana wprost w ramach ustawowego zagrożenia za dane przestępstwo, jak i do wypadków, gdy nie przewiduje jej sankcja przepisu części wojskowej Kodeksu karnego, ale można ją orzec na podstawie art. 329 k.k. zamiast kary pozbawienia wolności, którą jest zagrożone dane przestępstwo⁴⁵. Jeszcze pod rządami Kodeksu karnego z 1969 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że kara ograniczenia wolności powinna być orzekana w zasadzie w takiej sytuacji, gdy w wyniku oceny całokształtu okoliczności popełnionego przestępstwa i osobowości sprawcy sąd zasadnie uzna, iż wymierzenie bezwzględnej krótkoterminowej kary aresztu wojskowego nie byłoby celowe. Mając w takiej sytuacji do wyboru możliwość warunkowego zawieszenia krótkoterminowej kary aresztu wojskowego bądź wymierzenia kary ograniczenia wolności, sąd powinien dać pierwszeństwo karze ograniczenia wolności ze względu na jej walory resocjalizacyjne. Kara ta bowiem w warunkach pełnienia służby i wymagań dyscypliny wojskowej jest bardziej celowym środkiem karnym w zakresie zapobiegawczego i wychowawczego oddziaływania niż krótkoterminowa kara aresztu wojskowego z warunkowym zawieszeniem jej wykonania⁴⁶.

⁴³ Por. J. Majewski, *op. cit.*, s. 649; A. Marek, *Komentarz do art. 329 k.k.*, Lex 2010.

⁴⁴ Por. wyrok SN z 20 grudnia 2002 r., WK 44/02, OSNKW 2003, nr 3–4, poz. 39.

⁴⁵ R. Giętkowski, *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, Warszawa 2007, s. 57. Pogląd ten prezentuje również J. Majewski, *op. cit.*, s. 651.

⁴⁶ Por. Uchwała SN IW z 27 sierpnia 1977 r., U1/77, OSNKW 1977, nr 10–11, poz. 110.

Na marginesie prowadzonych rozważań zaznaczyć należy, że kara aresztu wojskowego wyróżniona została również w Kodeksie karnym skarbowym⁴⁷. Co prawda nie występowała w pierwotnej jego wersji, jednak została wprowadzona w wyniku nowelizacji w 2005 r.⁴⁸ Jak wynika ze zmienionego art. 20 § 2 k.k.s., art. 322 § 1 i 3 znalazł się m.in. w grupie przepisów Kodeksu karnego, które nie zostały wyłączone z odpowiedniego stosowania do przestępstw skarbowych. Zatem areszt wojskowy jest karą, która może być orzekana wobec żołnierzy, którzy dopuścili się czynu zabronionego jako przestępstwo skarbowe. Recepcją nie został objęty § 2 art. 322 k.k. określający czas trwania tej kary. Jej granice wskazane zostały w art. 27 § 2 k.k.s., zgodnie z którym kara ta najkrócej trwa pięć dni, najdłużej – dwa lata; wymierza się ją w dniach, miesiącach i latach. Również art. 329 oraz 330 k.k. zostały przejęte do odpowiedniego stosowania przy przestępstwach skarbowych.

Uwagi końcowe

Uregulowanie kary aresztu wojskowego w kodyfikacji karnej z 1997 r. uznać należy za czytelne i raczej niewywołujące wśród przedstawicieli nauki krytycznych uwag. Ustawodawca, nawiązując do rozwiązań przyjętych w poprzednim Kodeksie karnym, opierał się na ich pozytywnej ocenie, licząc, iż będą one właściwe także w nowych realiach, tj. po dokonanych przemianach społeczno-politycznych. Bez wątplenia rozszerzenie podstaw orzekania tej kary w aktualnie obowiązującym Kodeksie karnym miało skutkować zwiększeniem jej znaczenia w praktyce wymiaru sprawiedliwości. Jednak założenia te, jak wskazują statystyki, nie sprawdziły się. Praktycznie od lat 90. XX w. liczba skazań na karę aresztu wojskowego malała, a w ostatnich latach praktycznie zanikła⁴⁹. Również obserwowano zmniejszanie się liczby przypadków wykonywania tej kary. Było to podyktowane głównie orzekaniem aresztu wojskowego w wymiarze do sześciu miesięcy, co w praktyce po zaliczeniu na poczet kary okresu przebywania w areszcie śledczym skutkowało nieopłacalnością umieszczania skazanego żołnierza w jednostce penitencjarnej w Płotach ze względu na krótki okres pozostały do odbycia kary⁵⁰. Zatem nawet jeżeli już dochodziło do skazania na areszt wojskowy, to w praktyce podstawowy środek realizacji celów tej kary, tj. szkolenie wojskowe, niestety nie był wykonywany. Okoliczność ta potwierdza

⁴⁷ Ustawa z 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2013 r., poz. 186).

⁴⁸ Ustawa z 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 178, poz. 1479).

⁴⁹ T. Kalisz, D. Kowalczyk, *op. cit.*, s. 102.

⁵⁰ Tamże.

w pełni słusność zgłaszanych przez R. Walczaka i B. Wegnerowskiego uwag jeszcze na etapie prac nad projektem Kodeksu karnego z 1997 r.⁵¹ Nie ulega wątpliwości, że znaczący wpływ na ten stan rzeczy miały przede wszystkim rezygnacja z powszechnego poboru oraz wprowadzenie armii zawodowej. Kara aresztu wojskowego była orzekana praktycznie tylko wobec żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową. Nie bez znaczenia pozostaje także wymieniane w ustawie z 10 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych wśród obligatoryjnych przesłanek zwolnienia żołnierza zawodowego z zawodowej służby wojskowej skazanie prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności (aresztu wojskowego) bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (art. 111 pkt 14)⁵².

Sam fakt utrzymania aresztu wojskowego jako kary stosowanej wobec żołnierzy należy ocenić pozytywnie. Kara ta, jak zaznacza M. Melezini, wzbogaca katalog środków stosowanych wobec żołnierzy oraz pozwala sądom na indywidualizowanie represji karnej⁵³. Jednak biorąc pod uwagę dzisiejszą rzeczywistość, należałoby rozważyć modyfikację istniejącego obecnie modelu tej kary.

Bibliografia

- Andrejew I., *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1973.
Andrejew I., Świda W., Wolter W., *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973.
Bafia J., Mioduski K., Siewierski M., *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1971.
Bafia J., Mioduski K., Siewierski M., *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1987.
Buchala K., Zoll A., *Polskie prawo karne*, Warszawa 1995.
Buchala K., *Prawo karne materialne*, Warszawa 1989.
Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994.
Czyżak M., *Odrębność polskiego prawa karnego wojskowego wobec prawa karnego powszechnego*, Warszawa 2010.
Giętkowski R., *Kara ograniczenia wolności w polskim prawie karnym*, Warszawa 2007.
Góral R., *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007.
Kaszycki A., *Kara aresztu wojskowego w świetle wytycznych wymiaru sprawiedliwości*, WPP 1974, nr 3.
Kodeks karny. Komentarz, red. M. Filar, Warszawa 2010.
Komentarz do kodeksu karnego, t., III, red. A. Zoll, Kraków 1999.
Kubala W., *Problematyka przepisów ogólnych dotyczących żołnierzy*, WPP 1989, nr 4.
Marcinkowski W., *Kodeks karny, część wojskowa. Komentarz*, Warszawa 2011.
Postępowanie z wybranymi grupami skazanych w polskim systemie penitencjarnym – aspekty prawne, red. A. Kwieciński, Warszawa 2013.
Potulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012.

⁵¹ Zob. R. Walczak, B. Wegnerowski, *op. cit.*, s. 112.

⁵² Dz.U. z 2010 r., nr 90, poz. 593 ze zm.

⁵³ M. Melezini, *op. cit.*, s. 357.

- System prawa karnego t. 6, Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2010.
- Szadkowski M., *Z problematyki badań nad karą aresztu wojskowego*, WPP 1976, nr 3.
- Uzasadnienie projektu kodeksu karnego; Projekt kodeksu karnego oraz przepisów wprowadzających kodeks karny*, Warszawa 1968.
- Uzasadnienie rządowego projektu kodeksu karnego [w:] Nowe kodeksy karne – 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1997, s. 217.
- Walczak R., Wegnerowski B., *Areszt wojskowy – rzeczywistość a oczekiwanie*, WPP 1991, nr 1.

Streszczenie

Artykuł stanowi kontynuację opracowania o tym samym tytule (z dopiskiem cz. I). Zawiera prezentację uregulowania kary aresztu wojskowego na gruncie aktualnie obowiązującego Kodeksu karnego z uwzględnieniem niektórych przepisów Kodeksu karnego wykonawczego. Opracowanie obejmuje również przybliżenie kary aresztu wojskowego przewidzianej w Kodeksie karnym z 1969 r., stanowiącej bez wątpienia poprzedniczkę tej kary w obecnym kształcie. Okoliczność ta przesądziła o prezentacji rozwiązań zawartych w obydwu kodeksach, a dotyczących tej formy reakcji karnej na przestępstwo w ramach jednego opracowania.

Słowa kluczowe: kara aresztu wojskowego, prawo karne wojskowe, przestępstwa wojskowe.

PENALTY BY MILITARY ARREST IN THE POLISH CRIMINAL MILITARY LAW IN XX CENTURY

Summary

Penalty by military arrest in currently existing penal code, taking into account some rules of the executive penal code, is presented in the paper. The study also includes an overview of military arrest penalty in the Penal Code of 1969, which, without doubt, is a predecessor of the penalty in actual form.

Keywords: military arrest penalty, penal code, executive penal code.